

Vakar, šiandien, rytoj

Metų brydės, pilnos skambėjimo

Kas nepažįsta Jauniaus Vyliaus ar bent nėra apie jį girdėjęs? Aišku, nekalbame apie tuos, kam nerūpi ir neįdomūs tokie dalykai, kaip menai, kultūra – pačia plačiausia prasme – bei gilieji, pamatiniai jos klodai. Liaudies kūryba ir kultūra. Ji, tradiciškai sakome, panaši į plačiašakį medį, savo galias iš pačių žemės gelmių gaunanti, ant savo šakų vis kitą paukštį su savo giesme supanti... Tik ar daug tokių medžių aplink mus yra ar buvo – juk net ir mažesni matomi iš tolo? O gal iš tiesų jį, šį kūrybą, labiau panaši į margą pievą: iš toliau to margumo nė nepastebėsi, bet tik prieiki arčiau, tik pabandyk žolynų puokštę iš skirtingų augalų susirinkti – pamesi skaičių. Ir galva apkvais nuo kvapų saldumo, visokiausių balsų ir garsų, kurie sklinda ne tik iš padangės: iš žolės, o gal iš pačios žemės... Ir kas tuomet galėtų pasakyti, kas amžiniau, prasmingiau ir didingiau: ar medis, dangaus link besistiebiantis, vėjų blaškomas – ir ne visada vėtras atlaikantis, ar pieva, kurios žolės į žemę tvirtai šaknimis įsikibusios laikosi.

...Kodėl pradžioje minėjome Jaunių Vylių? Todėl, kad tai apie jo nuveiktus darbus mąstant ir palyginimų nevalingai ieškant, ir kilo šios mintys. Pretekstas buvo labai rimtas: visai neseniai gražus būrys marijampoliečių, Kazlų Rūdos krašto, zanavykų ir iš kitur atvykusių žmonių buvo susirinkę Marijampolės kraštotyros muziejaus „Saulėračio“ galerijoje į J. Vyliaus kūrybos vakarą. Skirtas jis aštuoniasdešimties metų jubiliejui (beje, gimtadienis sutampa su Trijų Karalių švente – kaip ir dar ne vieno kultūrai nusipelnusio mūsų krašto žmogaus...) pažymėti.

„Jaunius Vylius – vienas žy-

miausių mūsų dienų Suvalkijos tautosakos užrašinėtojų ir skleidėjų, kankliavimo mokytojas, folkloro ansamblių ir tautosakos būrelių vadovas, Marijampolės kraštotyros muziejaus etnografas. Nuo 1981 metų jis yra užrašęs per 5000 tautosakos kūrinių, kurių dauguma dabar saugoma Lietuvos muzikos ir teatro akademijos, Lietuvių literatūros ir tautosakos instituto archyvuose, sudaręs ir išleidęs tautosakos leidinių, parašęs straipsnių, parengęs publikacijų, skirtų Suvalkijos kultūros ir tautosakos švietimams...“ Taip J. Vylius pristatomas jo užrašytos suvalkiečių tautosakos rinktinės „Paklausykite manę, jauno bernelio“ – solidžiausio ir naujausio leidinio – naudotojams.

430 puslapių knygą su kompaktine plokšte kiek daugiau nei prieš metus išleido Lietuvių literatūros ir tautosakos institutas.

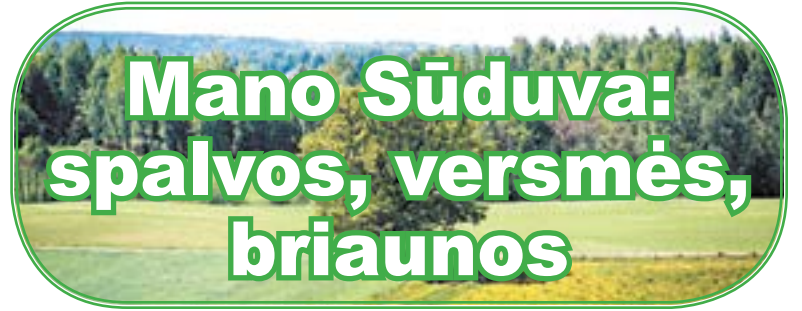
Jau vien šio kapitalinio leidinio pakaktų, kad žmogus jaustųsi ne veltui po šią žemę vaikščiojęs. Bet leidinių, ir visai plonų (bet dėl to ne mažiau reikalingų ar prasmingų), ir daug didesnių – ne vienas. Štai prieš dešimtį metų išleista Adelės Kazlauskienės tautosakos rinktinė „Vai tu rugeli“: per pustrėčio šimto puslapių, į kuriuos sudėta ne tik dainų žodžiai su natomis, bet ir pasakojimai, smulkioji tautosaka – didžioji dalis to, ką J. Vylius buvo iš šios

Jaunius Vylius šį kartą ne tik kankliavo – nustebino ir savo, kaip literato, sugebėjimais.

pateikėjos užrašęs. Knygą išleido Lietuvos muzikos akademija. Toks leidinys – lyg dovana ar paminklas pačiai liaudies dainininkei, o tiems, kas naudosis pateikta medžiaga – vadovėlis, paskata patiems gilintis į senosios kultūros lobyną. Išleista Anelės Prakapienės nuo Padovinio pateiktų kūrinių rinktinė, o kur dar muzikavimo suvalkiečių kanklėmis vadovėlis, seniesiems tautosakos rinkėjams, tyrinėtojams skirtos publikacijos?

Bet visa tai – jei ne ledkalnio viršūnė, tai tikrai ne visas kalnas. Nes pamatome jau tai, kas surinkta,

atrinkta, paruošta – o prieš tai (kas ką nors panašaus yra daręs, tas žino, kaip tai nelengva) tenka daugybę kartų šnekėtis su žmonėmis, užrašinėti ir tikrinti, pasitelkti specialistus, jeigu mąstoma apie tokį leidinį, kaip pradžioje minėta rinktinė...

Jaunius Vylius šį darbą (o gal tai – net ne darbas, o tiesiog gyvenimo būdas?) dirba jau ne vieną dešimtmetį. Sako, kad vadovaujant „Sūduonios“ ansambliui Kazlų Rūdoje, dirbant su kitais kolektyvais vis norėjosi įvairinti programą, naujų kūrinių, kita vertus – patys dainininkai atsinešdavo, pasiūlydavo kokią iš vyresniųjų girdėtą dainą... Taip ir ėmė vyniotis gija prie gijos: nuo vienos naujai išgirstos, užrašytos dainos – prie kitos, iš vienos kaimo dainininkės, pasakotojos ar muzikanto trobos – pas kitą, iš miestelio – į kokią tolimą neseniai paminėtą vienkiamį (ar atvirkščiai)... Kaupėsi dešimtys, šimtai, o dabar – jau tūkstančiai šio krašto dainų, pasakojimų, smulkiosios tautosakos.

Tačiau ir tai – dar ne visas kalnas. Tai, kas paminėta, galima vadinti ir kone materialiais dalykais: knygą juk į rankas paimi, kūrinius, joje užfiksuotus, suskaičiuoti ir jų mokytis gali... Bet kaip įvertinti folkloro ansamblio vadovo, kanklių mokytojo ar kankliavimo stovyklos vadovo darbą? Jei ne Jauniaus Vyliaus atkaklumas, kažin ar šiandien tebegyvuotų kankliavimo suvalkiečių kanklėmis (nežinantiems: mūsų krašto kanklės skiriasi nuo kitų Lietuvoje) tradicijos. Sako, pats kankliuoti ėmęs ne ankstyvoje

jaunystėje, o tada, kai jau dirbo Skriaudžiuose, kur nuo XX amžiaus pradžios gyvavo garsus kanklių ansamblis. Ir nuo to laiko kaip įmanydams propaguoja šį instrumentą. Ne vienerius metus Marijampolės muziejuje veikia vaikų kankliavimo mokyklėlė, ansamblis „Marijampolės kanklyninkai“ paminėjo savo gyvavimo gražią sukaktį, būta ne vieno prasmingo renginio, kuriame pagrindinį vaidmenį vaidino būtent kanklės. Šio žmogaus dėka yra ir mokytojų, iš jo išmokusių ir galinčių pamokyti vaikus...

...Ar skambėjo kanklės jubiliejiniam vakarui? Skambėjo – tik kitomis melodijomis. Ir tie, kas tikėjosi, kad šiame renginyje dar kartą pasinersime į žinomas ir naujas jų melodijas ir liaudies dainas (o to tikėjosi turbūt visi), buvo nustebę, o gal net patyrė lengvą kultūrinį šoką. Gerąją prasmę. Nes žodžiai „kūrybos vakaras“ reiškė ne ką kita, o paties Jauniaus Vyliaus kūrybą. Pats jis sakė, kad ne viena melodija gimė „iš reikalo, būtinybės: žodžiai buvo, o melodijos nėra – tai sėdu ir parašau“. Tačiau eilėraščiai atsirado kitaip – dėl to, kas jaudino, neramino sielą. Patikėkite: šis žinomo žmogaus atsivėrimas, jo poezija, kaip ir saviti prozos fragmentai, šmaikštūs ir prasmingi pastebėjimai, sujaukino ne vieną iki ašarų. Pasirodo, sakyti, kad jau daug apie žmogų žinai, jo gebėjimus ar talentus esi perpratus, niekada negali. Pamatėme visai kitokį Jaunių Vylių – tik jaunatviškumas, gyvybingumas buvo toks pat, kaip visada (ir visai nesunku patikėti, kad prieš daugelį metų būtent jis šiame mieste įkūrė pirmąjį estradinį orkestrą, nors jautė už tai gausias pylos...). Tad ir linkėjo sveikinusi, kurių buvo tikrai daug, energijos neprarasti ir dar ne kartą nustebinti. Ne vienas lyg teigė, lyg klausė: gal kokią tokio jaunatviškumo paslaptį jubiliejinis žinąs, iš kur tos jėgos? Bet pradingo tie klausimai vieningai nuskambėjusiame „Ilgiausių metų“...

...Aš nežinau, ką reikėtų veikt be dainų. Nežinau. Tai ką tada – niūrėt ir niūrėt? Čia minėtos Adelės Kazlauskienės žodžiai. Jauniui Vyliui gal tiktų perfrazuoti žodžiai: tai ką daryti, jei nuolat nedirbti? Juk brydė per gyvenimo margąją pievą liks tik tada, kai nuolat judėsi...

Nijolė LINIONIENĖ
Ričardo PASILIAUSKO
nuotraukos

Susirinko ir jubiliečio kūrybos dainas atliko ansamblis, kuriame – ir ankstesnių, ir dabar jo vadovaujamų kolektyvų nariai, ir jo darbą vertinantieji...

Knygų lentyna

Kadangi esu mėgėjas keliauti, prieš kur nors vykdamas pasidomiu ten esančiais lankytiniais objektais. Internetiniai puslapiai, įvairūs leidiniai – pagrindiniai informacijos šaltiniai. Bet ar visur rašoma tiesa? Suabejoti privertė viešoje erdvėje pateikiama informacija apie mano kraštą – Daukšius.

Praėjusiais metais išleistas leidinys „Kviečia Marijampolė“, skirtas miesto savivaldos 220-ųjų metų datai paminėti. Leidinys oficialus, gražus, spalvingas, daugybė nuostabių fotografijų. Gaila, kad po išorinių spindesnių slypi daugybė netikslumų. Kalbėsiu apie Daukšius ir jų apylinkes: apie juos rašoma puslapyje,

Neklaidinkime skaitančių ir keliaujančių

skirtame Igliaukos seniūnijai.

Pirmas netikslumas: „...pirmoji Daukšių bažnyčia pastatyta 1774 m.“ Iš tiesų pirmoji bažnyčia pastatyta apie 1740 m., o gal ir anksčiau, nes rašytiniai šaltiniai pirmą kartą ją yra užfiksavę 1744 m. Visa tai išsamiai savo leidiniuose yra aprašęs Sūduvos istorikas J. Totoraitis. Man pačiam archyvuose teko surasti seniausius Daukšių parapijos metrikų knygas, kuriose pirmas įrašas datuotas 1747 m. (tai esu išsamiai aprašęs savo knygoje „Amalviškių kaimo istorija“). Iš kur 1774 metai? Būtent šią datą leidinyje „Mūsų Lietuva“, kuris išleistas 1966 m. Bostone, nu-

rodo B. Kviklys. O nuo jo klaidingai nusirašinėja kiti autoriai, nes ši data atsirado ne viename leidinyje.

Kitas netikslumas: „...nuo Amalviškių kapinaičių prieš akis atsiveria piliakalniai ir padavimais garsus Amalvo ežeras ir Amalvos pelkė...“ Čia, ko gero, viršūnė – ežeras garsus piliakalniais! Ne tik aš, bet ir jūs tikriausiai negalėtumėte įvardinti bent vieno ežero visoje Lietuvoje, kuriame būtų piliakalnis... Taigi ir čia, Amalvo ežere, tų piliakalnių (nei vieno, nei daug, kaip teigiama), taip pat ir pelkėje, niekada nebuvo!

Vienintelis Varnupių piliakalnis buvo ir yra prie buvusios pelkės.

Trečias netikslumas: „...Amalvo ežero apylinkėse išlikę daug alkaviečių, pilkapių, külgrindų, piliakalnių: tai Stičkalis, Kapinių kalnelis, Žvaničkalis, Barsukinis, Slogikalnis, Plynių kalneliai, Blyno akmuo ir kt...“ Perskaičius galima pagalvoti, kad minėtų objektų yra labai daug – tik keliauk ir lankyk juos! Deja...

Autorius prieštarauja pats sau. Prieš tai sako, kad daug piliakalnių ežere (o gal pelkėje – suprask kaip nori) o dabar jau sako, kad tų piliakalnių daug ežero apylinkėse. O gal nori pasakyti, kad tų piliakalnių pilna ne tik ežere ir pelkėje, bet ir

apylinkėse – vos ne devynios galybės, kaip grybų po lietaus...

(Nukelta į 5 psl.)

SPAUDOS,
RADIO IR
TELEVIZIJOS
REMIMO
FONDAS

2013 metais projektui „Mano Sūduva: spalvos, versmės, briaunos“ gauta 60000 Lt parama.